

פסח תשע"ב

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 241

פסח תשע"ב

מגיד

מדוע בכל ההגדה לא מופיע שמו של משה רבנו [אמנם מובא הפסוק "ובמשה עבדו", אבל אין זה חלק מעצם ספור ההגדה]?
באר האדמו"ר **מבעלז** זצ"ל: הרי מי היה הראשון שספר את ההגדה של פסח? משה רבנו עצמו, כמו שנאמר: "ויספר משה ליתרו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים" (שמות יח, ח), והוא בודאי לא סיפר דברים על עצמו שהרי היה ענו, לכן שמו אינו מופיע בכל מהלך ספור היציאה ממצרים.

כל דכפין ייתי

רבי שמשון פינקוס זצ"ל ספר, כי בהזדמנות מסוימת נתבקש לספר 'ספור יהודי'. לאחר מחשבה, ספר את הספור הבא, כאשר הוא מטעים ומסביר כי לדעתו - אין ספור יהודי מזה... וכך ספר הרב פינקוס:
הגאון **רבי חיים בריסקער**, ידוע היה במידת הצדקה שלו, שהיתה מעל ומעבר להשגתו... כך למשל, ביתו של הגר"ח היה פתוח לרוחה, כפשוטו, ממש הפקר, וכל מי שרצה יכול היה להכנס אל הבית, למצוא לעצמו דבר מה לאכול, לתפוס מיטה וללכת לישון...
לא אחת ארע, שכאשר בקש הגר"ח עצמו לשכב על מיטתו לאחר יום של עמל התורה מפרך - הוא מצא כי מיטתו כבר נתפסה על ידי אחד האורחים... במקרים מעין אלו, הוא היה עוקר את אחת הדלתות מצריחה, מניח אותה על הרצפה, וישן עליה את שנתו הקצרה, כאשר למחרת היום הוא כמובן ממשיך את שגרת עמלו כרגיל...
מספרים, שפעם נגש אחד מעוברי האורח אל הגר"ח, מבלי שיהיה לו שמץ של מושג בדבר העובדה שהעומד מולו הנו בעל הבית, ושאל: "אינני יודע, כמה זמן אוכל לשהות כאן? אני כבר נמצא פה מספר שבועות, ואין לי מושג מה מקובל כאן: האם אני יכול עוד להשאר?"...
תשובתו של הגר"ח היתה מדהימה... מבלי לחשוב פעמים הוא השיב לשואל ואמר לו: "האמת? אני לא יודע, אבל אני נמצא פה כבר שנים, ואף פעם לא אמרו לי כלום!!"...

נפלא!!

מכל מקום, המעשה אותו בקש הרב פינקוס לספר, הנו המעשה הבא:

באחת השנים נכנסו גבאי העיר בריסק אל ביתו של הגר"ח, וגלו לחרדתם כי בבית שורר כפור נוראי. אם נביא בחשבון את הקור הארופאי, בצרוף העובדה שהבית לא

מעות חטין

בספר **'מענינה של תורה'** כתב רמז נפלא למנהג זה, לתת צדקה לצרכי הפסח.
בתורה כתוב כי חג הפסח קרוי "חג המצת" חסר ו', ומדוע? "מצת" ר"ת: צדקה תציל ממות. האות צ' שמשמעותה צדקה, באה בין שתי האותיות "מת", לפי שהצדקה מבטלת את גזרת המיתה...

וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם בגליכם ומקלכם בידכם

שאל הרב הקדוש **רבי שר שלום מבעלז** זצ"ל: מדוע לא כתוב "רגליכם בנעליכם", שהרי תוחבים את הרגלים לתוך הנעלים, ולא להפך...
אלא, ש"רגליכם" הוא מלשון הרגל. אדם רגיל לדבר מסוים ואינו רוצה להשתנות.
משל למה הדבר דומה? אמר **רבי שמשון פינקוס** זצ"ל: "הדלת תסוב על צירה ועצל על מטתו" (משלי כו, יד), מה הקשר בין הדלת לעצלות?
בישיבת פוניבז' ישנה דלת בעלת ציר כפול הנפתחת לשני הצדדים. הדלת הזו עושה הרבה מאד קילומטרים ביום. כאלף בחורים נכנסים ויוצאים מן הדלת הזו לפחות עשר פעמים ביום. כלומר עשרת אלפים פעם. כל תנועה של הדלת היא כשני מטרים. נמצא, שהדלת נעה מדי יום לפחות עשרים אלף מטרים, שהם עשרים קילומטרים. כלומר, תוך יומיים היא היתה אמורה להגיע לירושלים - ובכל זאת היא נשארת על מקומה בפוניבז' כל הזמן...
הכיצד? כי יש לה ציר, ולכן גם כאשר היא מתקדמת מיד היא חוזרת חזרה ונשארת תמיד במקומה.
זו הכונה "הדלת תסוב על צירה" - היא עושה קילומטרים רבים ביום, אך נשארת עומדת על מקומה.
כך גם "ועצל על מטתו" - העצל אומר: כך אני, אני אינני צדיק! אני אינני מתמיד! הוא בונה לעצמו ציר ועליו הוא יושב, וגם כשמגיע ראש השנה ויום כפור, וכל אחד מתקדם מעט, גם הוא מתקדם, אך מיד אחרי החגים חוזר למקומו, ושם הוא נשאר.
ההרגלים של האדם מקבעים אותו למקום אחד. לפי זה, אומר **הרבי מבעלז**: "נעליכם בגליכם" - תנעלו את ההרגלים שלכם, "ומקלכם בידכם" - מה שאתם רגילים לעבור על מצוות שאדם דש בעקביו, ונראות כקלות בעיניכם - תפסיקו לזלזל בהן. אם תתגברו על אותן עברות - כי אז אפשר יהיה לצאת ממצרים.

היה מחומם כלל, נוכל לקבל מושג מה אודות הקר הנורא ששרר בו...

כאשר התגלה הדבר לגבאי העיר, הם מהרו לעשות מעשה. הם שלחו ומלאו את המחסן של הרב בעצים, אשר די בהם כדי להספיק לחמום במשך תקופה ארוכה.

אלא שלאחר מספר ימים, כאשר שבו הללו לבקר בביתו של הרב, גלו שהמצב לא השתנה כלל וכלל... הכפור עודנו עומד בעינו... "מה קרה?!" הם שאלו את הרבנית, "מדוע אינכם משתמשים בעצים ששלחנו לכם?!", התפלאו, אך הרבנית הסבירה כי העצים אזלו מזמן...

היא ספרה, כי מיד כאשר נודע לרב שמחסן ביתו מלא בעצי הסקה, הוא הזמין את כל העניים לטול מהעצים כאוות נפשם כדי לחמם את בתיהם, והללו לא היו זקוקים להזמנה נוספת... תוך שעות ספורות לא נותר במחסן אפילו כפיס עץ לרפואה...

חשבו הגבאים וחשבו, עד שעלה בדעתם רעיון נפלא כיצד יוכלו לחמם את ביתו של הרב, מבלי שתהיה לו האפשרות לחלק את כל עצי ההסקה לעניים... הם הביאו אפוא מטען נוסף של עצי הסקה, מלאו את המחסן בשנית, ואף נעלו אותו כראוי, כאשר הפעם הם מבהירים לרבנית בלשון שאינה משתמעת לשתי פנים כי העצים הינם רכוש הקהילה, וכי לרב ובני ביתו אמנם נתנה רשות להשתמש בהם לצורך עצמם, אולם בשום פנים ואופן לא לחלק אותם לאחרים...

למחרת היום באו הגבאים לבדק את מצב החמום בביתו של הרב, ולהפתעתם המוחלטת התברר להם כי הכפור עדיין שולט ברמה... "היתכן?!", טענו הגבאים באזני הרבנית, "הלא אתמול הבאנו עצי הסקה, ואסרנו עליכם לחלק את העצים לאחרים! אם העצים עדין נמצאים - מדוע אינכם משתמשים בהם? ואם הם חלקו לעניים - הלא גזל יש בדבר, שכן לא נתנו לכם אלא לצורך שמושכם הפרטי?!", הוסיפו, והרבנית נענתה והסבירה:

"אתם בודאי צודקים. הרב לא יכול היה לחלק את העצים לעניים - שכן גזל גמור יש בדבר. אולם דוקא משום כך סרב הרב להשתמש בעצים אלו, באמרו כי כל עוד אין לעניים איך לחמם את ביתם, גם הוא אינו מוכן לחמם את ביתו?!"...

זהו הספור הנפלא, אותו הגדיר הרב פינקוס כ'מעשה יהודי'... כי אמנם, מי יכול לעשות מעשה שכזה? מי יכול להתנהג כך? רק יהודי!!

לפיכך, את ההגדה של פסח, המספרת את ספור היותו של עם ישראל לעם, וגאלתו מבית עבדים - פותח בעל ההגדה בהכרזה יהודית מאין כמוהו, וקורא: כל דכפין - ייתי ויכול!!

הלילה הזה כלנו מסבין

שמעתי בשם הרב אונסדורפר מפתח תקוה, שבאר את המלים הללו בדרך רמוז:

"מה נשתנה הלילה הזה?", לילה הכוונה גלות. היינו בגלות מצרים מאתים ועשר שנים, לאחר מכן בגלות בבל שבעים שנה, אבל ה"לילה" הזה - הגלות בה אנו נמצאים כיום - ארוך הוא עד מאד, כבר למעלה מאלפים שנה, וסופו אינו נראה באופק.

שואלים אנו איפא: מה נשתנה ה"לילה" הזה - הגלות המר הזה, מכל ה"לילות" - משאר גליות?

והתשובה היא: "שבכל הלילות, אנו אוכלים בין יושבין ובין מסובין, הלילה הזה כולנו מסובין" - כלנו כביכול עשויים מיסובין. בשבת יש אסור לגבל, כלומר לעשות עסה, ללוש, אבל סובין מטר ללוש, כי חלקיו אינם נדבקים אחד לשני. כיון ש"כולנו עשויים מיסובין" ואיננו מאחדים האחד עם חברו - לכן הלילה הזה ארוך כל כך ולא רואים את סופה של הגלות.

ואלו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו... משעבדים היינו לפרעה

לכאורה אינו מובן, שהרי גם כיום הננו משועבדים! וגם אם יטען מי שיטען שהיום מצבנו אינו בגדר שעבוד, אך מה עם אותם יהודים שהיו במחנות ההשמדה של היטלר, ימח שמו, הרי גם הם אמרו מלים אלו: "אלו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה", כלומר, עכשיו ברוך השם אנחנו לא משועבדים לאף אחד... הלואת יקרא לא משועבדים!?

אומר ה'בית הלוי': התשובה טמונה בסיפא של הדברים: "משועבדים היינו". לא עבדים אלא, משועבדים!

מה ההבדל בין שעבוד לעבדות?

כשהקדוש ברוך הוא הוציאנו ממצרים, לא היתה כוונתו יתברך להוציאנו מעבדות לחרות. בשום אופן לא! אנחנו היינו עבדים ונשארנו עבדים. רק שקודם היינו עבדי פרעה ועכשיו נהיינו עבדי הקדוש ברוך הוא. אנחנו לא יצאנו לחופש, יצאנו לעבדות.

מהי כאן, אפוא, היציאה?

היציאה היא רוחנית. היינו משועבדים לאדם, היינו משועבדים לתאוות, וכשיצאנו ממצרים נהיינו בני חורין בנפש. מלבד זאת גם קבלנו את התורה, והתורה עושה אותנו בני חורין לתמיד. היהודים הם עם של בני חורין, כמו שאמרו חז"ל "אין לך בן חורין אלא מי שהוא עוסק בתלמוד תורה בלבד" (במדבר רבה י, ח).

מה העבדה הזאת לכם. לכם ולא לו

השאלה מפורסמת, הרי גם החכם אמר "אתכם"? והתשובה: החכם לפחות הזכיר שם שמים, ואלו הרשע אינו מזכיר שם שמים כלל - מכלל דרשע הוא...

שאינו יודע לשאל

יש כאלו שאינם יודעים לשאול - שאלת חכם... גם כשמתעוררות בעיות הלכתיות הם אינם זקוקים לרב אלא יודעים לפסק כהבנתם.

אמי, עליה השלום, היתה מספרת על אותו כפרי שהזדמן לעיר ופגש את הרב. שאלו הרב: "איך אתה מסתדר לבד בכפר כאשר יש שאלות בהלכה?".

- "כבוד הרב, מה הבעיה? בשאלות קשות - אני מחמיר, ובשאלות קלות - אני פוסק לבד..."

- "מה בעיניך נקרא שאלה קלה?", שאל הרב.

- "למשל", ענה הכפרי, "פעם אחת ארע שהכניסה המשרתת הגויה כף חלבית לתוך סיר החמין הבשרי..."

- "נו", שאלו הרב, "ומה באמת פסקת?".

- "זו שאלה קלה: כולם יודעים שטעות עכו"ם מותרת...".

- "ומה נחשבת בעיניך שאלה חמורה?", הוסיף הרב ושאל.

- "בתשעת הימים נקרעו לי המכנסים, וכידוע בימים אלו אסור לאכול בשר. אלא שלצערי החוט היחיד שהיה באמתחת אשתי הוא החוט אשר נועד לצורך קשירת המעים (קישקע) בחמין של שבת. ואם כן נוצרה כאן שאלה הלכתית מסובכת... להשתמש בחוט בשרי בתשעת הימים... ועל כן החמרתי והלכתי עם מכנסים קרועות במשך כל תשעת הימים...".

עוד מסופר על כפרי פשוט שהגיע בבהלה נוראה אל הרב.

- "מה קרה?", שאלו הרב.

- "המשרתת הכניסה בטעות לתוך החמין, חתיכת "דבר אחר" - ה' ירחם...".

- "כמה ילדים יש לך?", התענין הרב.

- "חמשה עשר ילדים, בלי עין הרע".

- "מה גודל סיר החמין שאתה מכין עבור בני הבית?".

- "כבוד הרב, לכבוד שבת קדש, מהדר אני להכין חבית מלאה חמין...".

- "איזו כמות של "דבר אחר" הכניסה המשרתת?", הוסיף הרב ושאל.

- "שטיקלע" - חתיכה קטנה.

- "אם כן, זה 'בטל בששים', אין בעיה, אפשר לאכל את החמין", פסק הרב, "יאכלו ענוים וישבעו"...

הכפרי שנתקיים בו "לך אכל בשמחה לחמך" שב לביתו. לימים ראה הכפרי שנית את הרב, וברכו בחום, "תברך מפי עליון, כבוד הרב, אתה לא יודע איזה ענג שבת אתה גרמת לי, מאז שגלית לי את הסוד, הריני מקפיד כל ערב שבת אחר גמר הכנת הסיר להכניס 'חתיכת בטל בששים'... והחמין משתבח בטעמו...".

ואחרי כן יצאו ברכוש גדול

על הפסוק "דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב" (שמות יא, ב), כתב רש"י ז"ל: "אין 'נא' אלא לשון בקשה, בבקשה ממך הזהירם על כך שלא יאמר אותו צדיק אברהם: 'ועבדום וענו אותם' (בראשית טו, יג) - קיים בהם, 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול' - לא קיים בהם".

וכבר עמדו המפרשים על התמיהה, מדוע הוצרך הקדוש ברוך הוא לבקש ולהתחנן, הרי אם היו מכריזים כאן שעומד מישוהו מחוץ לאולם ומחלק מאה שקלים לכל אחד, לא היה נשאר באולם אף אחד...

ובאר המגיד מדובנא על פי משל. היו פעם שני מלכים שנלחמו זה בזה תקופה ארוכה, וסופה של המלחמה לא נראה באופק. עד שיום אחד נמלכו בדעתם והחליטו: לשם מה להרוג כל כך הרבה חיילים? כל אחד ישלח חיל אחד, שניהם יתגוששו ליד בור עמוק, ומי שיצליח לזרוק את השני לתוך הבור הוא המנצח.

צד אחד שלח חייל ענק, בעל ממדים עצומים, והצד השני שלח חייל רגיל, לא גדול במיוחד. האות נתן והשנים התחילו להתגושש... נגש החייל הענק אל זה שמולו, תפס

בו בחזקה, הניף אותו באוויר על כתפיו והתחיל לצעוד לכוון הבור.

המלך של זה שעל הכתף נשם נשימה עמקה, הנה עומד הוא להפסיד במלחמה... כשהגיעו למרחק חצי מטר מהבור, סטר החייל הקטן על פניו של הענק, עשה לו עוד שנים שלשה תרגילים והכניסו לתוך הבור. כולם מחאו כפים, נערך טקס מיוחד ובו הוענק לחייל אות הצטיינות מאת המלך.

בסיום הטקס קרא המלך לחייל ואמר לו: "נכון, מגיע לך פרס על שהבאת לי את הנצחון, אבל בעצם היו מגיעות לך גם מלקות... שכן, אם יודע אתה לעשות כאלו תרגילים, למה לא עשית זאת בתחילת ההתגוששות? הרי נשמתו כמעט פרחה מקרבי כשראיתו עומד להכריע אותך!".

נענה החייל ואמר: "אדוני המלך, האם ראית איך הוא היה נראה?".

- "כן, כזה גדול".

- "נו, אז למה שאני אשא אותו על גבי עד הבור? מה, אני סבל?! לכן הנחתי לו לשאת אותי על כתפיו כל הדרך אל הבור, ורק ברגע האחרון הפלתי אותו לתוכו!".

והנמשל: הרי בעצם, עקר הבזה ממצרים היתה ביזת היס, שנאמר: "תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף" (שיר השירים א, יא), ואמרו חז"ל (שיר השירים רבה א): "תורי זהב נעשה לך - זו ביזת היס, עם נקודות הכסף - זו ביזת מצרים, כשם שההפרש בין כסף לזהב גדול, כך גדול שבח ממון היס מביזת מצרים".

נמצא, שעקר הישועה היתה על היס, כי עד היס המצרים רדפו אחריהם, וגם עיקר הבזה היתה על היס. מעתה, כשבא משה רבנו לבני ישראל לפני שיצאו ממצרים, ובקש מהם לטול מהמצרים מעט כלי כסף וכלי זהב [כי את עיקר הממון יקבלו על היס], טענו היהודים: "לשם מה עלינו לשאת את רכושם של המצרים עד היס? הרי ממילא המצרים יביאו לנו הכל אל היס!".

לכן נאמר כאן "דבר נא", לשון בקשה, תבקש מבני ישראל שבכל אופן יקחו. למה? שלא יאמר אותו צדיק אברהם (בראשית טו, יג): 'ועבדום וענו אותם' - קיים בהם, 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול' - לא קיים בהם.

הבה נתחכמה לו

למי בקשו המצרים 'להתחכם'?

מצינו בזה שלשה פרושים בדברי חכמינו זכרונם לברכה: א. לעם ישראל.

ב. למושיעם של ישראל. פרעה חלם בלילה חלום, ובו ראה מאזנים ענקיות. בכף אחת של המאזנים כל ארץ מצרים, ובכף השנייה - טלה, והטלה שוקל יותר מכל ארץ מצרים. פרעה קם בבוקר ושאל את חרטמיו לפרש החלום המוזר. אמרו לו: שיקום מנהיג לעם ישראל ויהרוס את כל ארץ מצרים.

לכן החליטו להתחכם לו, למושיעם של ישראל, על ידי גזרת "כל הבן הילוד היארה תשליכהו".

ג. נתחכמה לו - לקדוש ברוך הוא!

איך אפשר להתחכם עם הקדוש ברוך הוא?

אלו קרע לנו את היס, ולא העבירונו בתוכו בחרבה דינו
לכאורה, אם לא היה מעבירונו בו בחרבה, איזה טעם היה בקריעת ים סוף?

התשובה היא, ש"בחרבה" הכוונה ליבש את קרקעית היס. יכול היה הקדוש ברוך הוא להעבירונו בים בלי לייבש את הקרקעית, ואז היינו נאלצים לבוסס בבוץ. זה אמנם לא כל כך נעים, אבל סוף כל סוף היינו נצלים מידי רודפינו המצרים. אבל הקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו עשה עבורנו גם את הנס הזה, שההליכה בתוך היס תהיה בצורה נוחה ונעימה.

עוד יש להוסיף כי **בתוספות שאנץ** (מסכת סוטה דף יז, א) מבאר, וכך מצאתי מפורש גם בדברי **רבנו עובדיה מברטנורא** במסכת אבות (ה, ד), וב**חדושי הגר"א** (ישעיה ת, כג) שבעצם, בקריעת ים סוף היה נס נוסף, מיוחד במינו.

אם הקדוש ברוך הוא היה פשוט מקפיא את מי היס ואומר לבני ישראל להתחיל לצעוד פנימה, על המקום שבו היו קודם מי היס - היתה בזה בעיה.

שכן, ישנו כלל בטבע הבריאה, שכל הדברים מתכווצים בקור, ומתרחבים בחום. אמנם, כלל זה נכון לגבי כל מה שיש בעולם. חוץ מדבר אחד: המים. מים הם הדבר היחיד בבריאה שבחום הם מתכווצים ובקור מתרחבים.

ממילא, אם הקדוש ברוך הוא היה מעביר אותם על מי היס הקפואים, היו צריכים כולם, על טפיהם וזקניהם, לטפס למעלה, ללכת וללכת, עד שיגיעו לסוף היס, שם יצטרכו לרדת למטה, והקדוש ברוך הוא רצה למנע מהם את הטרחה הזו של הטפוס והירידה.

מאידך, אם היה הקדוש ברוך הוא מייבש להם את היס, הרי היבשה נמצאת עמוק בקרקעית היס, ואז היו צריכים לרדת, ואחר כך לעלות.

לכן עשה הקדוש ברוך הוא נס, ובתוך הקרח נוצר חור בקו ישר עם היבשה, ובו נכנסו עם ישראל ועברו מצד אחד של היס לצדו השני, בלי להזדקק כלל לטפוס או ירידה.

על זה נאמר בשירת היס: "קפאו תהמת בלב ים". כשם שהלב נמצא באמצע הגוף, כך עם ישראל עברו באמצע היס.

וזהו שאומרים אנו: "אלו קרע לנו את היס, ולא העבירונו בתוכו בחרבה דינו", כלומר, אלו קרע לנו הקדוש ברוך הוא את היס, ולא היה מעביר אותנו בתוך המים הקפואים, אלא למעלה, למטה או בצדדים - גם אז דיינו. על אחת כמה וכמה, שעשה לנו גם את הנס הזה והעבירונו בתוכו כדי להקל עלינו את ההליכה בתוך היס.

התשובה היא: המצרים הרי ידעו שהקדוש ברוך הוא משלם מדה כנגד מדה, ואם כן אמרו: הבה ונבדוק באיזה אופן הוא איננו יכול לשלם לנו מדה כנגד מדה.

בדקו ומצאו שהקדוש ברוך הוא הבטיח לא להביא מבול לעולם. אמרו: בואו ונתחכם לו. נטביע את מושיעם של ישראל במים, ואז הקדוש ברוך הוא לא יוכל להתנקם בנו, כי הבטיח שלא להביא מבול.

ככה הם חשבו, אבל הקדוש ברוך הוא 'הסתדר' אתם גם כן. הוא לא הביא את המבול אליהם, אלא אותם למבול... הטביעם בים סוף.

ואת לחצנו זו הדחק, כמה שנאמר, וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם

מהו אותו "דחק"?

מובא בשם **רבנו חננאל** שהכוונה כך: כשירדו בני ישראל למצרים הם מנו שבעים נפש, ואז קבלו מפרעה את ארץ גושן לגור שם.

מאז ועד יציאת מצרים חלפו עברו למעלה ממאתים שנה, וברבות השנים עם ישראל התרבה בצורה על טבעית.

יודעים אנו שבעת היציאה ממצרים היו שש מאות אלף איש הגברים לבד, ויחד עם הנשים הסכום עולה לפחות פי שנים, היינו מיליון ומאתים אלף. ואם נוסיף את הילדים נגיע לכמה מיליונים. וכל זה רק חמישית ממספר היהודים שהיו במצרים במשך שנות עבדותם, שהרי במכת חשך מתו ארבע חמישיות מהעם. נמצינו למדים שחיו שם למעלה מעשרה מיליוני אנשים!

כל אלו המשיכו לגור באותו מקום שגרו בו בתחילה כשמנו שבעים נפש. אכן היה שם לחוץ מאד, גטו צפוף ביותר.

אבל בעל ההגדה הוסיף לנו פרט נוסף: "את לחצנו זו הדחק, כמה שנאמר 'וגם ראיתי את הלחץ'"

והרי כבר כתב קדם "את לחצנו", ומה מוסיף לנו הפסוק "וגם ראיתי את הלחץ"?

שמעתי בשם **רבי שלמה זלמן אויערבך** זצ"ל לבאר, שהנה לחץ יכול לבוא משני כוונים: אפשרות אחת - שאחד לוחץ את השני, ואפשרות שניה - שאף אחד לא לוחץ אותו, אלא הוא פשוט לוחץ. אדם לוחץ מצד עצמו.

בא בעל ההגדה ומלמדנו: אל תחשוב שסתם היינו לוחצים, מצד עצמנו, אלא היה זה "הדחק" שהלחיצנו.

שכן, המושג "דחק" לא מופיע בתנ"ך אלא במקום שמישהו אחר דוחק. והראיה מהפסוק: "וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם" - הרי שהם לחצו עלינו ולא שנלחצנו מעצמנו!

